ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ • PSSSB • ਪੰਜਾਬ PCS • ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ

HOUSE OF ASPIRANTS

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਅਧਿਆਇ 3

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ

ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ
houseofaspirants.in

ਸੰਸਕਰਣ
ਅਕਤੂਬਰ 2026

ਭਾਸ਼ਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ English

House of Aspirants

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤਿਆਰੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ

houseofaspirants.in

ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ!

House of Aspirants ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਇਹ ਨੋਟਸ ਹਰ ਗੰਭੀਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: **ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਮੁਖੀ, ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫ਼ਤ**।

> “ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।”

ਇਹਨਾਂ ਨੋਟਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਕਿਵੇਂ ਲਈਏ

1 ਪੜ੍ਹੋ
ਅਧਿਆਇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ।

2 ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ
houseofaspirants.in 'ਤੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦਾ MCQ ਕੁਇਜ਼ ਹੱਲ ਕਰੋ।

3 ਦੁਹਰਾਓ
ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗੇ ਨੁਕਤੇ ਦੁਹਰਾਓ।

ਸਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦੇਖੋ

- ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ English ਵਿੱਚ ਨੋਟਸ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁਇਜ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ-ਵਾਰ MCQ
- ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼
- 10+ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੇਪਰ (PYQ)
- ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ

ਸਕੈਨ ਕਰੋ

www.houseofaspirants.in

ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਜੁੜੋ

- ਨਵੇਂ ਨੋਟਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੱਪਡੇਟ
- ਭਰਤੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ
- ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ PDFs
- ਲਾਈਵ ਗਾਈਡੈਂਸ ਸੈਸ਼ਨ

ਸਕੈਨ ਕਰਕੇ ਜੁੜੋ

t.me/HouseOfAspirant

ਸਿੱਖਦੇ ਰਹੋ। ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਰਹੋ। ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੋ।

ਟੀਮ House of Aspirants

© 2026 House of Aspirants. ਇਹ ਨੋਟਸ ਸਿਰਫ਼ ਵਿੱਦਿਅਕ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਕਲ, ਮੁੜ-ਵੰਡ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ 3

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ

ਛੇਵੇਂ, ਸੱਤਵੇਂ ਅਤੇ ਅੱਠਵੇਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ

- ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ – ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ
- ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ
- ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ – ਜੀਵਨ ਝਾਤ
- ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ – ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ
- ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ – ਬਾਲਾ ਪੀਰ
- ਦਿੱਲੀ ਠਹਿਰਾਅ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ 6 ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ (1595–1644) – ਪਹਿਲੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ

ਝਟਪਟ ਦੁਹਰਾਈ

ਜਨਮ	19 ਜੂਨ 1595, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਵਡਾਲੀ (ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ)
ਮਾਤਾ–ਪਿਤਾ	ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ
ਗੁਰਗੱਦੀ	38 ਸਾਲ (1606–1644) – ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ
ਜੋਤੀ ਜੋਤ	1644, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਕਲਪ

- **ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ:** ਦੁਨਿਆਵੀ ਸ਼ਕਤੀ (**ਮੀਰੀ**) ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ (**ਪੀਰੀ**) ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- **ਗੱਤਕਾ:** ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਗੱਤਕੇ (ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਕਲਾ) ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਮਿਲੀ।
- **ਖ਼ਾਲਸਾ:** ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ਖ਼ਾਲਸਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਨਿਡਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- **ਅੰਗ-ਰੱਖਿਅਕ:** ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ **52 ਸਿਪਾਹੀ** ਰੱਖੇ।

ਉਸਾਰੀਆਂ

- **ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ:** ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ "ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਤਖ਼ਤ" ਬਣਾਇਆ (**1606**)
- **ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹਾ:** ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਬਣਵਾਇਆ
- **ਵਸਾਇਆ ਸ਼ਹਿਰ:** ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ (ਰੂਪਨਗਰ)
- **ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਸੀਤ:** ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮਸਜਿਦ ਬਣਵਾਈ

ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ

ਇਹ ਦਿਵਸ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ **ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ** ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ **52 ਕੈਦੀਆਂ** (ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ) ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ।

ਗੁਰੂ 7 ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ (1630–1661)

ਝਟਪਟ ਦੁਹਰਾਈ

ਜਨਮ	16 ਜਨਵਰੀ 1630, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
ਮਾਤਾ–ਪਿਤਾ	ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਨਿਹਾਲ ਕੌਰ (ਅਨੰਤੀ) ਜੀ
ਪਤਨੀ	ਮਾਤਾ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ (ਸੁਲੱਖਣੀ) ਜੀ
ਗੁਰਗੱਦੀ	17 ਸਾਲ (1644–1661)
ਜੋਤੀ ਜੋਤ	1661, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ

- **ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਖ਼ਾਨਾ:** ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਦਵਾਖ਼ਾਨਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ
- **ਫ਼ੌਜ: 2,200** ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਘੋੜਸਵਾਰ ਫ਼ੌਜ ਰੱਖੀ
- **ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ:** ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ
- **ਫੂਲ ਨੂੰ ਅਸੀਸ:** ਬਾਲਕ **ਫੂਲ** ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਨੇ **ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ** ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ
- **ਸ਼ਾਹੀ ਸੰਬੰਧ: ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ** (ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਆਇਆ

ਗੁਰੂ 8 ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ (1656–1664) – ਬਾਲਾ ਪੀਰ

ਝਟਪਟ ਦੁਹਰਾਈ

ਜਨਮ	7 ਜੁਲਾਈ 1656, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
ਮਾਤਾ–ਪਿਤਾ	ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ (ਸੁਲੱਖਣੀ) ਜੀ
ਗੁਰਗੱਦੀ	ਲਗਭਗ 3 ਸਾਲ (1661–1664) – ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਾਂ
ਉਪਾਧੀ	ਬਾਲਾ ਪੀਰ (ਬਾਲ ਪੈਗ਼ੰਬਰ)
ਜੋਤੀ ਜੋਤ	1664, ਦਿੱਲੀ – ਚੇਚਕ ਦੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੋਟਸ

- **ਦਿੱਲੀ ਠਹਿਰਾਅ:** ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ **ਮਿਰਜ਼ਾ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ** ਦੇ ਬੰਗਲੇ (ਹਵੇਲੀ) ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੇ, ਜੋ ਹੁਣ **ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ** ਹੈ। ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਚੇਚਕ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਸਮੇਂ।
- **ਜੋਤੀ ਜੋਤ:** 1664 ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।

ਝਟਪਟ ਦੁਹਰਾਈ

- ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ: **ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ** · ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ **1606** · ਲੋਹਗੜ੍ਹ · **52** ਅੰਗ-ਰੱਖਿਅਕ · ਬੰਦੀ ਛੋੜ (ਗਵਾਲੀਅਰ) · ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਗੁਰਗੱਦੀ
- ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ: ਕੀਰਤਪੁਰ ਦਵਾਖ਼ਾਨਾ · **2,200** ਘੋੜਸਵਾਰ · **ਫੂਲ** ਨੂੰ ਅਸੀਸ · ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ
- ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ: **ਬਾਲਾ ਪੀਰ** · ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਗੁਰਗੱਦੀ · **ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ**, ਦਿੱਲੀ · ਚੇਚਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ